
BITI DJECA

VOJISLAV PEJOVIĆ

Nadam se da mi Viktor Ivančić i Dejan Ilić neće zamjeriti što se uključujem u njihovu prijateljsku polemiku na Peščaniku. Tema koju su načeli je, smatram, od neprocjenjivog značaja, ali mislim da tok kojim je rasprava krenula prenebregava jedan veoma važan aspekt, na koji bih obojici da skrenem pažnju. Da bih to uradio, međutim, pokušaću prvo da sažmem poziciju sa koje nastupa g. Ivančić.

Dakle, u svom tekstu pod nazivom “Mrtvi i hranjeni” (a koji je povod izvrsnoj reakciji g. Ilića), on se okomljuje na Željka Jovanovića, hrvatskog ministra obrazovanja, zato što je taj ministar najavio uvođenje predmeta pod nazivom *zdravstveni odgoj*. Ministar se takođe drznuo da tu svoju inicijativu potkrijepi “rezultatima istraživanja i grozomornim statistikama”, te time — uz već počinjeni grijeh uvođenja eksperimentalnog predmeta pod imenom *građanski odgoj* — zaslužio da ga moćna Ivančićeva mašta ukrca u službeni BMW i pri punoj brzini zakuca u kamion koji prevozi “dvije tone svježih glavica kupusa” (valjda kao združeni simbol zdrave ishrane, tržišta i praznoglavosti), ostavivši ministrov po asfaltu rasuti kardiovaskularni sistem na brigu vatrogascima, lopatama i šmrkovima (što je, tumačim, simbol države u svojoj najosnovnijoj funkciji: održavanju reda i bezbjednosti). Problem je, veli g. Ivančić, u tome što je škola “autoritarna institucija s tiranskim pretenzijama”, a Država do te mjere spregnuta s Kapitalom da sve njene institucije, školu uključujući, nisu ništa drugo do Kapitalova “produžena ruka”. Za njega, već pomenuti *zdravstveni* i *građanski odgoj*, kaogod i *seksualni odgoj* (još jedan predmet u najavi), ne predstavljaju pokušaj države da djecu što bolje pripremi na sučeljavanje sa svijetom koji ih okružuje, već prezrenja dostojne pseudoprosvjetiteljske konstrukte “čije usvajanje služi reprodukciji vladajućeg poretka”.

To mi se sve, površinski gledano, čini donekle smislenim: teško je živjeti u današnje vrijeme, bilo na Balkanu (kao u slučaju g. Ivančića i g. Ilića), ili u SAD (što je moj slučaj), a ne biti akutno svjestan veza koje postoje između onoga što g. Ivančić naziva Kapitalom i Državom. Ipak, kao temeljno izdresirani praktikant prirodnomatematičkih disciplina (za šta su, priznajem, krive razne škole), ne mogu a da ne osjetim nelagodu kad god se raspravlja sa pozicija sučeljenih principa a podaci služe za podsmijeh. Drugim riječima, mislim da principijelne rasprave nisu previše korisne ako se istovremeno ne uzima u obzir objektivni kontekst: sam materijal o kom se priča i implikacije stavova koji se zastupaju.

322

Eto, na primjer, tek ovom prilikom sam čuo za ministra Jovanovića, ali *građanski odgoj* svakako nije njegov izum: na način na koji se praktikuje u SAD, recimo, taj predmet već decenijama predstavlja pokušaj da se djeci objasne osnovni pravni koncepti društva u kom žive, uključujući ezoterične pojmove kakvi su *Kongres*, *Vrhovni sud* i *pravo glasa*. U Hrvatskoj, kako saznajem nakon pola minuta guglanja, građanski odgoj bi, prema riječima ministra samog, “mlade trebao učiti o borbi protiv korupcije, ravnopravnosti građana i sprečavanju svih oblika diskriminacije”. Da li to predstavlja tiransko sredstvo koje “služi reprodukciji vladajućeg poretka”? Moguće, ali otkud to g. Ivančić zna? Čitao program? Bio na času? Ispitivao autoritarne sklonosti djece prije i poslije uvođenja predmeta? Sve što ljudi smisle, naravno, može biti izvrgnuto u sopstvenu suprotnost i manevrima novogovora utjerano u formu prividne pristojnosti, ali

sam opis predmeta u najmanju ruku poziva na podrobniju analizu (recimo: kako je tačno zamišljen kurs koji za cilj ima *sprečavanje svih oblika diskriminacije* u jednoj balkanskoj zemlji?), čega u Ivančićevim tekstovima jednostavno nema. Ima samo varijacija na temu ogorčenosti prema “poretku” i prezrenja prema školi kao njegovom sastavnom dijelu.

Kod seksualnog odgoja, nesklad između “principijelne rasprave” i stanja stvari je još očigledniji. Recimo, g. Ivančić razmatra taj predmet sa stanovišta toga da li je “sigurna i kvalitetna kopulacija” stvar od javnoga interesa ili atribut lične autonomije, što je, mislim, periferna dilema, koja prenebregava nekoliko veoma važnih činjenica. Na primjer, prosječan uzrast srednjoškolske djece u jednom velikom balkanskom gradu koja stupaju u seksualne odnose je 16 godina, ukupno trećina njih je seksualno aktivna, a znanje o reproduktivnom zdravlju im je okarakterisano kao “osrednje”, što sve zajedno ne ide dobro u paru s činjenicom da je trudnoća u tom uzrastu povezana sa povećanim rizikom od nedovoljno razvijenog fetusa ili pobačaja, a o socijalnoj stigmati i umanjenim šansama da se, recimo, završi fakultet i nađe kakav-takav pristojan posao da ne govorimo. Štaviše, seksualno vaspitanje (i sa njim povezano planiranje porodice) predstavlja globalno goruću temu, prvenstveno sa aspekta ekonomskog, socijalnog i zdravstvenog položaja žene, o čemu je u Londonu upravo održan samit pod okriljem britanske vlade i fondacije Billa i Melinde Gates (kao, rekli bi možda neki, krunskog dokaza sprege Države i Kapitala). Sudeći, međutim, po sklonosti ministra Jovanovića da svoje predloge i odluke potkrepljuje “rezul-

tatima istraživanja i grozomornim statistikama” (za razliku, recimo, od moralizatorskih stavova), predmet seksualni odgoj u Hrvatskoj bi vjerovano bio zasnovan na realnosti seksualnog odnosa među adolescentima, te time, iako možda očigledan primjer tiranije od strane *Državokapitala*, korisniji — za neke u klupama i u najkonkretnijem mogućem smislu — od ignorisanja problema ili, ne daj Bože, crkvenjačkog zapomaganja o “čistoti” prije braka.

Situacija je slična i kad je u pitanju zdravstveni odgoj. Sviđalo se to g. Ivančiću ili ne, ministar Jovanović je u pravu: gojaznost jeste jedan od ključnih faktora rizika za razvoj dijabetesa i visokog krvnog pritiska, koji su, uz pušenje (adikciju koja iz nekog razloga uživa reputaciju simbola slobode i nezavisnosti), primarni uzroci bolesti koje odnose najviše života u svijetu, bez obzira na stepen ekonomskog razvoja pojedinih zemalja. (U nerazvijenim i srednje razvijenim zemljama, u koje spada i Hrvatska, među top 10 bolestima-ubicama je i AIDS, što bi možda moglo imati veze sa još jednim predmetom koji zagovara ministar Jovanović.) Ne samo to: gojaznost je faktor rizika i za mentalna oboljenja i širi se kao zaraza u čitavom svijetu. Stoga će šanse gojazne mlade osobe, koja je pritom pušač i na rubu dijabetesa ili depresije, da učini bilo šta, uključujući akt pobune protiv *Državokapitala*, biti umanjene, a ne uvećane “ponosnim smazavanjem viskokokaloričnog sladoleda s čokoladnim preljevom” nakon časa zdravstvenog, kako zagovara g. Ivančić. Ta će mlada osoba najverovatnije samo smazati svoj dezert.

Dakle: nikako ne treba smetnuti s uma da djeca danas odrastaju u svijetu bitno drugačijem

od onog u kom smo odrasli g. Ivančić ili ja — permanentno okružena raznim ekranima koji traže njihovu sve krhku pažnju, non-stop zatrpavana reklamama koje ih tjeraju u razne mekdonaldse gdje se za dolar i po može kupiti obrok od tri zalogaja i tri hiljade kalorija, osujećivana u sticanju samostalnosti od najmanjih nogu i pritom podizana od strane poluludih roditelja, koji ne dižu nos iz raznih obaveza kojima su nasamareni. To, nažalost, nije samo priča o mojoj djeci i meni, već objektivni planetarni trend — nastao slučajem ili zlobnim rovanjem *Državokapitala*, svejedno — kojem treba naći načina da se odupre, za šta malo više zdravlja, malo manje polnih bolesti i trudnoća prije dvadesete, te malo više razumijevanja institucija sistema (uključujući pojmove kao što su *korupcija*, *diskriminacija* i *ljudska prava*) ne bi bilo na odmet. Stoga ne vidim svrhu okomljavanja *a priori* na školske predmete kojima je cilj osposobljavanje djece da se suoče sa upravo tim, konkretnim, mjerljivim izazovima današnjice. Takođe, možda jesam nepopravljivo naivan, ali ne vidim ni svrhu pripisivanja loših namjera, birokratske inercije ili nedostatka vizije bilo kome, uključujući ministra Jovanovića, bez valjane argumentacije i dokaza.

Pri kraju svog teksta “Protiv nametnutih škola”, g. Ivančić kaže: “već skoro tri desetljeća jednog svog literarnog junaka prinudno držim u trećem razredu osnovne škole kako bi bio što bliže sustavu organizirane torture i prenio nam iskustva iz prve ruke”. Jedino, međutim, što nam g. Ivančić time prenosi je sopstveno iskustvo, do bola duhovito, ali ipak samo njegovo, i pritom projektovano kroz usta jednog djeteta. Nemoguće je izbrojati trenutke kad mi je to i

takvo iskustvo pomoglo da prebrodim dan, ali svaka forma ima svoje domete. Možda bi Robi K., fore radi, trebalo da ode na čas zdravstvenog. Ili bi ga možda trebalo pustiti da odraste.

[Peščanik.net, 24. 7. 2012.]